

PIETER-NORBERT VAN REYSSCHOOT

Op 12 februari e.k. zal het precies 200 jaar geleden zijn dat Pieter-Norbert Van Reysschoot overleed in de parochie van Seles Kest.

Een goede gelegenheid dus om deze zeer verdienstelijke kunstenaar eens terug in de schijnwerper te plaatsen.

Zoals u waarschijnlijk reeds kon vermoeden roepen wij daarbij de hulp in van Pierre Kluyskens.

Met de vriendelijke toestemming van de familie Kluyskens herpubliceren wij hier een artikel dat verscheen in 1972.

De eindscore tussen de twee generaties is een draw; drie schilders, waaronder een vrouw in de eerste, drie schilders waaronder een vrouw in de tweede generatie. Moest men niettemin verplicht zijn een overwinnaar aan te duiden, wij zouden persoonlijk het lot niet laten beslissen, maar de score lichtjes in het voordeel van de tweede generatie doen hellen omdat de grote vedette van de Van Reysschoots zich in haar ploeg bevond: Pieter-Norbert, de meest vruchtbare, de meest originele en de meest begaafde van de stam. Hij heeft in de herenhuizen, kastelen, abdijen en kerken een fantastische activiteit ontwikkeld; naar het Franse spreekwoord "On ne prête qu'aux riches" heeft men hem zelfs 't beste uit de productie van de andere Van Reysschoots willen toeschrijven.

Hij werd op 4 april 1738 als zoon van de schilder Emmanuel-Pieter en van Catharina Du Bois te Gent geboren en nog dezelfde dag gedoopt in de St.-Michielskerk. Hij bleef lang vrijgezel, waarschijnlijk volledig opgeslorpt door het werk en het was pas op 52-jarige leeftijd dat hij, op 14 oktober 1790, in het huwelijk trad met Marie-Anne-Colette Janssens. Nog geen vijf jaar later overleed hij op 12 februari 1795 in de parochie van 's Heilig Kerst. Tot zover zijn administratieve curriculum vitae.

Van Pieter-Norbert kan in elk geval getuigd worden dat hij een van de vroegrijpste talenten van zijn tijd is geweest: wij kennen persoonlijk geen ander voorbeeld, in de XVIIIe eeuw, van iemand die op vijftienjarige ouderdom in het schildersgild werd ingeschreven.

Vergeten wij immers niet dat men een proef- of leertijd van 3 jaar als knaap achter de rug moest hebben om in de nering te kunnen opgenomen worden. De leermeester vond Pieter-Norbert bij de hand: zijn vader Emmanuel die ongetwijfeld de aanleg van het jonge kind had ontdekt en hem met fierheid en vreugde de eerste beginselen van de tekenkunst zal hebben aangeleerd. In de nering is Pieter-Norbert steeds een gewoon lid gebleven; hij heeft het, ofschoon hij ver boven zijn collega's uitmuntte, nooit tot "geswoorne" kunnen brengen, wellicht omdat zijn vader het van 1763 tot 1768 was geweest

en men niet onmiddellijk nadien een tweede Van Reysschoot tot deze functie wou verheffen. Wanneer enkele jaren waren verstreken, was het plots te laat: het Keizerlijk Dekreet van Maria-Theresia d.d. 13 november 1773 bepaalde dat men voortaan het beroep van schilder, beeldhouwer enz. zou kunnen uitoefenen zonder in één of andere nering te zijn ingeschreven, hetgeen automatisch de ontbinding van het Gentse gild voor gevolg had: enkel de glaszchilders hielden het nog enkele jaren bij de eeuwenoude traditie.

Pieter-Norbert is de eerste schilder die zich in een geweldige vloed van bestellingen vanwege particulieren mocht verheugen; de kunstenaars werkten doorgaans hoofdzakelijk voor de openbare besturen, de kerken en kloosters, slechts ten uitzonderlijke titel voor private personen. Van Reysschoot begon zijn loopbaan op 'n ogenblik dat als gevolg van de zgh. Theresiaanse vrede Gent opnieuw een opflakking van de handel kende en dat enkele vooruitstrevende zakenlieden de basis wierpen van een nieuwe economische voorspoed.

Van de artistieke bestellingen die Van Reysschoot voor partikulieren uitvoerde is, behalve misschien in familiepapieren, geen spoor van de datum van het werk overgebleven, wel in de meeste gevallen het werk zelf omdat het geïncorporeerd werd in de schikking of decor van een salon of woonkamer. Dat maakt dat wij het oeuvre van Pieter-Norbert moeilijk chronologisch kunnen situeren, althans voor hetgeen hij in kastelen en patriciërswooningen produceerde.

Wij kunnen hem dan ook enkel voor zijn officiële opdrachten die al bijeen vrij omvangrijk waren, in zijn meer dan veertigjarige loopbaan, op de voet volgen.

In 1764, nog tijdens het leven van zijn vader en waarschijnlijk door zijn toedoen, voert hij enkele werken uit voor de abdij van Baudeloo, o.a. "een bas-reliëf dienende voor het gestoelte in den choor", "een modelle voor de kercke op papier", "een model van de kercke interieur geillumineert".

Met dit "bas-reliëf" wordt een grisaille bedoeld, de toen geweldig in trek zijnde "peinture en camaïeu" die de bas-reliëf van wit-marmer nabootste, en waarmede Van Reysschoot te Gent, in het spoor van de Antwerpenaar Geeraerts en van de Doornikenaar Michel Sauvage, furore maakte.

Omstreeks dezelfde periode schilderde Van Reysschoot voor de graaf de Thiennes die de Sikkel in de Hoogpoort bewoonde, drie kleine panelen zoals men ze toen boven de deuren van salons en woonvertrekken placht aan te brengen. Zulks blijkt uit inlichtingen in 1905 door de graaf de Limburg Stirum aan de stadsarchivaris Van der Haegen verstrekt: "Il y avait, schrijft deze laatste in een nota, à son hotel (Sikkel) trois dessus de porte de Van Reysschoot représentant des enfants, lesquels sont actuellement à son château de Huldenberg en Brabant. Ses dessus de porte ont été commandés par

le comte de Thiennes vers 1764 quand celui-ci eut acheté l'(Achter)Sikkel, et fait arranger les salons. Mr. de Limburg croit aussi qu'il y a des Van Reysschoot à son château d'Anseghem".

Dergelijke gegevens zijn uiterst kostbaar wanneer men op het spoor van een of andere artistieke, politieke of literaire carrière tracht te komen, doch het gebeurt zo zelden dat men ze optekent. Wij hebben mensen gekend die echte encyclopedieën waren van het Gentse stadsleven, van de Gentse families, woningen en verzamelingen en die gestorven zijn zonder één enkel feit te hebben opgetekend.

In 1770, om ons voorsnog te beperken tot de gebeurtenissen en werken die wij in zijn loopbaan met een jaartal kunnen situëren, wordt Van Reysschoot, bij de herinrichting van de Gentse Academie na de dood van haar stichter en eerste directeur Marissal, tot "eerste professor" benoemd, in welke hoedanigheid hij er de "ontleedkunde en de bouw- en doorzigtkunde" doceert. Hij heeft er tevens menige tekeningen en aquarellen geleverd voor het Resolutieboek van deze instelling.

Kort na zijn benoeming, nl. op 4 maart 1771 werd "geresolveert te jonnen een Sieur Pieter Van Reysschoot professor van d'architecture deser academie voor het schilderen op den boeck oft nieuwen register de waepens van syne conincklijke hoogheyt, degene van syne hoogheyt, de gene van syne hoogheyt den prince van Starrenbergh, die van den hertogh van Arenbergh ende prince van Ligne, eenen somme van acht pistolen wisselgeldt".

Hetzelfde jaar herstelde Van Reysschoot in de Gentse hoofdkerk tientallen panelen met de wapenschilden van de ridders van het Gulden Vlies. Men weet dat twee kapittels van de Orde van het Gulden Vlies in de St. Baafskerk werden gehouden, het eerste in 1445 voorgezeten door Filips de Goede, het tweede in 1559, voorgezeten door de Spaanse koning Filips II.

Voor het zelfde jaar 1771 kunnen wij nog 'n advertentie uit de Gazette van Ghendt aanhalen waaruit blijkt dat Van Reysschoot toen in de Hoogpoort gevestigd, zich voorstelde "discipelen te aanveerden, mids maekende conventie, om onderwezen te worden zoo in de Teeken- en Schilderkonste als Architecture".

Of deze mededeling met de Academie waar hij leraar was, zo maar zonder protest door de directie van deze instelling werd aanvaard, zal men wellicht nooit kunnen uitmaken.

In 1773 volgt Pieter-Norbert zijn enkele maanden voordien overleden vader op als verluchter van de jaarlijkse registers van de schepenen.

Hetzelfde jaar wordt de nering van de schilders en beeldhouwers afgeschaft en zal Van Reysschoot, buiten elke discipline of druk van het gild om, zijn loopbaan verder kunnen zetten.

In het spoor van zijn vader zagen wij hem werken uitvoeren voor de abdijs van Baudelo, doch te Gent was er een andere "religieuze klant" van veel groter formaat en betekenis: de Hoofdkerk met de bisschop en een kapittel dat toen nog uit kanunniken bestond die er warmpjes inzaten: het was voor een kunstenaar zeker geen te versmaden clientele op dewelke onze Van Reysschoot in 1774 voor het eerst de hand legt wanneer hij twee panelen van ruime afmetingen mag leveren: "Jezus en de Samaritaanse vrouw" en "Christus verschijnt aan Magdalena onder de gedaante van een hovenier" d.i. het klassieke onderwerp "Noli me tangere". Wij vinden de post vermeld in de Rekeningen van de Schenking Triest voor het jaar 1774: "Betaelt aan Sieur Reysschoot de somme van sesendertigh ponden achtiën schellingen en acht grooten over het schilderen van twee schilderijen staende voor den coor".

Zij waren in grisaille of camaïeu geschilderd en werden links en rechts van de ingang van het koor geplaatst op de twee valse portieken die Verschaffelt had opgetrokken en die gans het zicht op het prachtige koor ontnemen.

Deze panelen moesten nog geen twintig jaar later door Van Reysschoot worden gerestaureerd en verdwenen in 1812 of 1813 op nogal geheimzinnige wijze. Kervijn de Volkaersbeke stelde zich omstreeks 1850 de vraag: "Que sont devenus ces tableaux?" Wel zij waren, God weet hoe en wanneer, overgebracht naar de kapel van de Heilige Godelieve in het Begijnhof ter Hooie, waar kanunnik Van den Gheyn ze in 1910 ontdekte en ze na overleg tussen beide kerkelijke instanties, op 12 augustus 1910 hun oorspronkelijke plaats in de hoofdkerk liet hernemen.

P.N. Van Reysschoot is een van de veelzijdigste talenten van zijn tijd geweest, hij tekende, schilderde, was onovertroffen in het genre van het camaïeu, was een uitstekende leraar, schreef vlot en publiceerde zelfs verschillende werken, schilderde profane en religieuze doeken, portretten, landschappen, marines, mythologische onderwerpen en was bovendien zeer bedreven als decoratieschilder zowel in salons, in schouwburgen als voor plechtigheden en feestelijkheden.

In april 1776 kondigde de bekende dansmeester Daubat de St. Flour, een pittoreske figuur van de toenmalige Gentse Highlife, een nieuwe pantomime "Den zegepraal der Toover-konste" op muziek van Schmid, als volgt, in de Gazette van Ghendt aan: "... welk stuk zal verciert zyn met verscheyde nieuwe Decoratien... De Decoratien zyn geschildert door Sr. Van Reysschoot".

Hetgeen ons vooral treft in de loopbaan van Pieter-Norbert Van Reysschoot is een buitengewone diversiteit, die wijst op een nooit in gebreke blijvende verbeelding, op een verbluffend aanpassingsvermogen aan de meest uiteenlopende kunstgenres, -stijlen en -technieken. Wie zijn carrière overschouwt,

kan nauwelijks geloven dat deze vruchtbare kunstenaar op amper 56-jarige leeftijd overleed, want niet enkel qua hoedanigheid en veelzijdigheid is deze productie die de Louis XV- en de Louis XVI-perioden met een ongemene faciliteit assimileerde, uiterst belangrijk indien niet uitzonderlijk te noemen, ook kwantitatief is zij gewoon fantastisch: sommige opdrachten als deze voor het Hotel de Coninck in de Jan Breydelstraat of het Hotel d'Hane Steenhuyse in de Veldstraat konden zeker niet in enkele weken, zelfs niet in enkele maanden worden uitgevoerd.

De werkkraft en het uithoudingsvermogen van deze artiest moeten fantasistisch geweest zijn en nochtans het zelfportret dat in de bibliotheek van de R.U.G. wordt bewaard, geeft ons geenszins de indruk van iemand die opgezweept en opgejaagd door het leven stormt, integendeel het beeld van een ernstige ietwat modieuze mens met Louis XV-pruik en jabot, verzorgd van voorkomen, een diepe, dromerige blik, een mond die aan gans het gelaat een fiere, nogal hooghartige uitdrukking verleent.

Onze rondrit doorheen de chronologie van zijn loopbaan voortzettend zien wij dat hij in februari 1776 een ontwerp levert voor een nieuw standbeeld van Keizer Karel op de Vrijdagmarkt: "over het schilderen van eene tweede schetse tot het standbeeldt van syne Keyserlijke Majesteyd Carel den Vijfde". Men had immers in augustus 1775 zgd. ten voorlopige titel, een soort houten maquette op de zuil van de Vrijdagmarkt geplaatst.

Het jaar daarop levert hij opnieuw een schets, ditmaal voor de Gentse hoofdkerk: "Betaelt aen Sieur Pieter Van Reysschoot... over het schilderen van een modelle van de choordeuren".

De veelzijdigheid van het talent van deze kunstenaar is vroeg tot uiting gekomen. Vanaf het begin van zijn loopbaan overkoepelen bestellingen en uitvoeringen alle aspecten van de schilderkunst. Aldus kopen de Onge-schoeide Carmelieten in 1778 voor hun kerk in de Burgstraat, twee grote religieuze composities, "de doorsteking van het hart van de H. Theresia" door Immerzeel nogal eigenaardig "de opgetogenheid van St.-Theresia" genaamd, en "Joannes a Cruce geknielt aan de voeten van de Zaligmaker", een onderwerp waarbij Immerzeel van Joannes a Cruce een H. Bernardus maakt.

Hetzelfde jaar is Van Reysschoot andermaal werkzaam voor de abdij van Baudelo waar men blijkbaar een hoop grote en kleine artistieke karweien opstapelde tot het de moeite loonde vader, zoon of broer Van Reysschoot te ontbieden: "Ten versoeken van den Eerweerden heere Myn heer Petrus, Bouwmeester en procurator der abdij van Baudelo in Ghent, geschildert ende geteekent als volgt: gemaectt verschijden tekeningen voor de marbre wercken in de kercke als volgt: geschildert op den muer in de kercke een schetse van een marbre bekleetsel, het schilderen der schetse van eenen

Bernardus op bert, een Couronnement om boven een der sy hautaeren en het schoonmaecken van twee authaerstukken. Dit alles voor de somme van ses pont groote wisselgelt. 14 7ber 1778 (get.) Pieter van Reysschoot".

Gent bezat in de XVIIIe eeuw slechts één, voor die tijd belangrijke schouwburg, deze van het Sint-Sebastiaansgild op de Kouter, ingehuldigd in 1737 en in 1837 gesloopt om plaats te maken voor de Grote Schouwburg, de huidige opera, opgetrokken naar een plan van Lodewijk Roelandt.

De St.-Sebastiaansschouwburg was als zaal amper zo ruim als de Minard-schouwburg en moest herhaalde malen worden aangepast en opgesmukt, o.a. in 1772, 1774 en dan nogmaals in 1780 "toen men, aldus Frans De Potter, de loges veranderde om het zgn. "paradijs" te kunnen maken. Wij merken hierbij op dat de versieringswerken, toen uitgevoerd door de Italiaanse schilder Antonio Candelli en de Gentenaar Van Reysschoot, bekostigd werden door de adel en de rijke burgerij."

De Oostenrijkse Nederlanden en Gent in het bijzonder waar volgens aloud gebruik de Inhuldigingsplechtigheid op de Vrijdagmarkt zou geschieden, bereidden in 1781 de vertegenwoordiger van Jozef II, die zijn moeder Maria-Theresia had opgevolgd, een grandioos onthaal. Men wist toen nog niet welke rare vogel deze nieuwe keizer was en de Staten zagen naar geen honderd gulden om, ten einde aan de plechtigheid op de Vrijdagmarkt de luister van weleer te verlenen. Een reusachtig verhoog of teater werd opgetimmerd en kunstenaars uit Gent, Brussel en Brugge kregen de opdracht het met schilderijen en schilderwerk te versieren: dat alleen kostte de voor die tijd fantastische som van 4.223 gulden, waarvan Pieter-Norbert Van Reysschoot met een ferme brok, 630 fl. groot, aan de haal ging; hij mocht immers het hoofdpaneel leveren, een evocatie voor de letter van de inhuldigingsplechtigheid, hetgeen heel wat talent en verbeelding vereiste: "Item aen Pr van Reysschoot over het stuck op den theater verbeeldende de huldiging, 630-18-00".

In de afdeling "Oude Kunst in Vlaanderen" van de Wereldtentoonstelling Gent in 1913, prijkte onder nummer 129 een werk van P.N. Van Reysschoot, eigendom van de Bibliotheek van de R.U.G.: "Schets van een schilderij bestemd voor de Kamer van Koophandel in het Pakhuis: allegorische voorstelling van de Gentse Handel", naast een ander werk van deze kunstenaar (n° 1571) "De dageraad", eigendom van graaf B. de Bousies uit Gent.

De Kamer van Koophandel had inderdaad in het Pakhuis op de Koornmarkt, waar thans het Postgebouw rijst, sedert 1780 ongeveer haar vergaderzaal en omdat het toen mode was, wilde zij de schouwmantel laten versieren met een allegorisch schilderij van handel en nijverheid. De leden wensten, want een handelaar blijft een businessman ook in kunstzaken, waar voor hun geld en

schreven dan ook een prijskamp uit aan dewelke drie van de hoogst aangeschreven Gentse kunstenaars deelnamen: Joseph Bailli, Jean-Baptiste De Maere en Pieter-Norbert Van Reysschoot. Het was deze laatste die de opdracht wegkaapte en het schilderij mocht leveren "de stad Gent, zittende aan het water, bij 't beeld van Neptunus, omringd door de producten van de landbouw en nijverheid, en de gelukwensen ontvangende van de vier werelddeelen, die overvloedige rijkdommen komen stapelen in het entrepôt, hetwelk men in 't vershiet aantreft". Het werk moet in de smaak gevallen zijn van de voorlopers van onze katoenbarons want Van Reysschoot mocht nog twee grisailles leveren, genieën met de zinnebeelden van Handel en Nijverheid. Wanneer het jaar daarop in oktober 1787, de inventaris en schatting van de belangrijke verzameling nagelaten door Emmanuel van der Meersche, heer van Berlaere, moeten gedaan worden, doet men beroep op twee voornamste artiesten van de stad. Philippe Spruyt en natuurlijk... Pieter Van Reysschoot. Inmiddels was onze kunstenaar niet inactief gebleven bij zijn beste afnemer van doeken en panelen, nl. de Baudelo-abdij, waar niemand toen kon vermoeden dat de gebeurtenissen die over de grens, in Frankrijk, op til waren, weldra de doodsklok voor het eeuwenoude klooster zouden luiden. Van Reysschoot zelf werkt er met verdubbelde geestdrift. Op 24 augustus 1789 ondertekent hij een kwijtschrift van meer dan 218 pond voor allerhande opdrachten er sedert 1784 door hem uitgevoerd, o.a. "Alvoren het schilderen van eenen hercules in den Convents hof; item over het schilderen van thien Basrelieven in de kerck; item over het kuyschen, schilderen en in staet stellen van veerthien groote stukken verbeeldende de 12 apostelen; item over verscheyde teekeningen en geschilderde schitzen op aut tot de marber wercken van den choor, zeven deuren, vaten, groepen, croonementen voor den hoogen uthaer en meer andren...".

Twee dagen nadat hij het ronde sommetje had opgestreken, zette hij zich opnieuw aan het werk en in min dan twee maanden - van 26 augustus tot 17 oktober 1789 - schilderde hij in camaïen vier medaljons "leraars van de H. Kerk" voorstellende, terwijl hij twee oude werken van Hendrik van Baele en van Janssens herstelde en eindelijk nog twee "ronde basreliefs synde sacrificie uit het oude testament" alles te samen voor 28 pond penseelde.

Andere documenten, van latere datum, hebben ons geleerd dat buiten deze menigvuldige opdrachten, Van Reysschoot nog heel wat belangrijke werken voor de na de inval van de Franse Republikeinen afgeschafte abdij van Baudelo heeft gemaakt, werken die openbaar werden verkocht, of in het bezit kwamen van de stad die ze dan later aan één of andere maatschappij of instelling in bruikleen gaf.

Aldus werden bij beslissing van de gemeenteraad van 25 juni 1819 volgende werken afgestaan: "La régence confie à la société royale des Beaux-Arts six tableaux en grisaille, imitant le bas-relief, peints par P. van Reysschoot et

provenant de l'Eglise de la cidevant abbaye de Baudelo". Het waren allen taferelen uit het leven van de Heilige Bernardus, nl.: de zege van de H. Bernardus, de H. Bernardus overhandigt de sleutels van het klooster aan de paus, Verschijning van de H. Maagd aan de H. Bernardus, de H. Bernardus op zijn sterfbed, Bouw van het klooster op bevel van de H. Bernardus, de Engel kondigt de H. Bernardus een buitengewone gebeurtenis aan".

In een brochure, in 1835 verschenen, "Notice des tableaux... conservés au salon de la Soc. roy. des Beaux-Arts", lezen wij dat deze Maatschappij nog andere werken van Van Reysschoot bezat, nl. de H. Bernardus predikend en de H. Bernardus de tjaar weigerend, vermeld naast een "St.-Bernard faisant bâtir une église" en een "St.-Bernard recevant la bénédiction" die hoogstwaarschijnlijk schilderijen zijn die voorkomen op de lijst van 1819. Al deze werken waren afkomstig van de abdij van Baudelo: "Ces quatre tableaux, bas-reliefs imitant le marbre, représentant des traits de la vie de St.-Bernard, peints par P. Van Reysschoot pour l'église de l'abbaye Baudelo".

Deze geweldige activiteit ten gunste van de abdij mag ons echter de beste werken van deze kunstenaar niet uit het oog doen verliezen, nl. zijn grisailles voor het koor van de hoofdkerk en het plafond van het Hotel d'Hane Steenhuyse.

1789: een moeilijk, een zeer moeilijk en bewogen jaar voor onze gewesten. Er woedt over het land, mede onder de invloed van de gebeurtenissen in de Franse hoofdstad, een stormwind van contestatie en van revolutie, de Brabantse Omwenteling breekt als een orkaan los in een roes van zelfstandigheid tegen een bestuur dat sedert eeuwen in handen van een vreemde mogendheid berust die met een Jozef II, de onpopulaire keizer, nu ineens het gelag moet betalen.

Gent is woelig maar in de kunstmiddens trekt men zich de zaak niet veel aan, zowat als die heren die doodernstig, wanneer de vijand de stadswallen bestookte, over het geslacht van de engelen aan 't redetwisten waren!

Pieter-Norbert Van Reysschoot is in die lange maanden wel de meest serene figuur uit het Gentse: het is immers op dat ogenblik dat hij de reeks grote monochrome panelen, "de Samaritaanse vrouw" en het "Noli me tangere" aanvult met elf andere panelen, 388x177 cm groot, aan te brengen aan de koorstoelen, afbeeldingen uit het Oude en het Nieuwe Testament.

Beginnende aan de bisschopszetel en zo rond het koor draaiend zien wij achtereenvolgens: Het offer van Abraham en Melchisedeck, 2. het Paaslam, 3. het Manna, 4. Amichelech en David, 5. Elias in de woestijn, 6. De Beking van Zacheus, 7. de Honderdman, 8. de Vermenigvuldiging van de broden, 9. de Voetwassing, 10. het Laatste Avondmaal en 11. de Emmaüs-gangers.

Voor sommigen hebben wij de kwijtschriften teruggevonden, nl. in de Rekeningen van de schenking Triest. Uitgaven voor 1791: "Aen Sieur P. van

Reysschoot... eerst voor twee Barelieven geschildert in de choor verbeeldende de voetwasschinge (is nr. 9), en den hoofdman (= nr. 7) over twee andere vernieuwt en Christus als hovenier, het vijfde stuk in de capelle van den biscop om het plafond, 63 pond".

Op 15 juli 1790: "Ontfangen van den Eerweirden Mijnheer Hellin, scholaster en Canonnick der cathedrale kercke van St. Baefs in Gent, de somme van achthien ponden grooten wisselgeldt over het schilderen van een stuk in basrelief, dienende voor den choor der bovengemelde Cathedrale, verbeeldende Elias die ontwaekt word door den Engel" (= nr. 5). Enkele maanden later, op 5 maart 1791 ontving hij andermaal 18 pond "over het schilderen van een stuk in Basrelief dienende voor den choor, verbeeldende de menigvuldiging der Brooden" (= nr. 8). In andere kwijtschriften, o.a. dat van 2 september 1789, wordt het onderwerp van het zgh. bas-relief niet vermeld.

Het ensemble van deze 13 grisailles van groot formaat is het belangrijkste werk dat met de camaieu-techniek in ons land werd uitgevoerd en zowel qua soepelheid van de compositie als wat de verbeeldingskracht betreft, het beste dat in die jaren werd geproduceerd. Er waren twee gevaarlijke, haast dodelijke hindernissen voor de kunstenaar: zijn werk kon letterlijk en figuurlijk verpletterd worden onder het hoog gewelf van het koor en midden een somptueuse Barokversiering, het kon ook ijskoud, eentonig aandoen bij gebrek aan coloriet. Over beide hindernissen kon de briljante Van Reyschoot zegevierend wippen en in deze werken al de weelde, de gratie en de diversiteit van zijn talent ten beste geven.

Het is een van zijn laatste officiële opdrachten geweest. Drie jaar later, op 12 februari 1795, kwam de dood hem, op amper 56-jarige ouderdom, in zijn woning in het "Hameken" waar hij sedert 1780, komende van de Oudburg, woonde, wegmaaien. De reeks belangrijke werken die hij voor de stad, de Abdij van Baudelo, de hoofdkerk, uitvoerde in zeer uiteenlopende pikturale disciplines zouden ruimschoots volstaan om zijn naam in ere te houden, doch de meest soepele en briljante facetten van zijn talent heeft hij zijn tijdgenoten veropenbaard in de schattige, decoratieve, van kleur en licht overgoten mythologisch en landelijke composities waarmede hij, als typische vertegenwoordiger van de vrolijke, onbezonnen XVIIIe eeuw, salons, halls en balzalen versierde, composities in de trant van Fragonard en Boucher, met amors en herderinnetjes, met heerlijkolvende landschappen en alle goden en godinnen van de Olympos.

Gent telde in de tweede helft van deze XVIIIe eeuw nog enkele families die zich de weelde konden veroorloven, een salon of een ganse vleugel van hun woning af te breken, te wijzigen en aan te passen aan de tijdssmaak en natuurlijk was het op Van Reysschoot dat zij beroep deden om het klaar te spelen een streng woonvertrek in een betoverend XVIIIe eeuws salon te herschapen.

Aldus mocht Van Reysschoot in het reeds somptueus hôtel de Coninck in de Jan Breydelstraat een klein salon, amper vijf meter op vijf, geheel decoreren met wandschilderijen en een schattig plafond. Begin dezer eeuw, in 1910, was er sprake heel wat decoratieve panelen uit dit hôtel onder de hamer te brengen. Onmiddellijk reageerde de Mij voor Geschied- en Oudheidkunde met een vinnig schrijven gericht tot het Provinciaal Comité voor Monumenten, brief aan dewelke wij volgende passus ontlenu: "Il y a dans divers salons des oeuvres d'art qu'il importe de signaler. Nous placerons hors de pair la décoration d'une petite pièce mesurant environ cinq mètres de largeur sur cinq de longueur, et où l'on voit des camaïeux représentant des sujets champêtres et un plafond figurant l'Olympe, richement et harmonieusement polychromé. Toutes ces peintures sont de Van Reysschoot". Ook het zgh. grote salon van het hotel werd door onze kunstenaar met vier grisailles, voorstellend Jupiter, Mars, Neptunus en Bacchus, versierd.

Het mooie hôtel aan de Oude Houtlei, hoek Wellinckstraat, thans betrokken door Baron François Verhaegen, bezit een prachtig dekor van de hand van P.N. Van Reysschoot. In het salon dat zicht geeft op de tuin zijn vijf grote ingelijste panelen, met zichten uit Holland; een ervan draagt het monogram P.N.V.R. Heel waarschijnlijk zijn de fraaie panelen die men boven de deuren van het groot salon bewondert en die de vier seizoenen, de vier elementen en de vier momenten van de dag voorstellen, eveneens van zijn hand.

De "Club des Nobles", in het hotel Faligan op de Kouter, wist destijds acht belangrijke panelen van Van Reysschoot, geheel in de geest van de tijd opgevat, aan te kopen: zij stellen o.a. kinderen met vogels spelend, de muziek, de jacht, de visvangst, de druivenplukkers, de schrik en een jonge moeder met kinderen voor; deze panelen waren afkomstig van het sterfhuis van schepen Armand de Leu.

In het huis Cammaert in de Nederkouter schilderde hij een grote grisaille, Neptunus voorstellend, voor het hotel van der Brugge in de Kruisstraat, een volledig salon; hij was ook werkzaam in een patriciërshuis van Onderbergen, in het voormalige hotel van Goethem in het Ingelandgat, terwijl men nog steeds in het voormalige Huis van Oombergen, thans zetel van de Koninklijke Vlaamse Academie, grisailles boven drie deuren kan bewonderen die hem mogen toegeschreven worden.

Enkele jaren geleden ontdekte dhr. Henri Pauwels het monogram van de kunstenaar op een schilderij in het toenmalige kabinet van de schepen van Gezondheid en van Brandweer.

Ook in de Nederpolder, in het huis tegenwoordig bewoond door dokter Van den Boogaerde kan men enkele van de beste gewrochten van Pierre-Norbert bewonderen, doch zijn schoonste werk moet men in de Italiaanse balzaal van het hotel d'Hane Steenhuyse in de Veldstraat gaan bekijken waar het reusachtig plafond door P.N. Van Reysschoot hierbij door zijn broeder en zuster

geholpen, werd gepenseeld. Het werd hem de voor de tijd fantastische som van 500 pond betaald, doch het was dit bedrag overwaard. De compositie zou oorspronkelijk door Pieter-Norbert samen met zijn vader ontworpen geweest zijn Het ensemble was in 1781 voltooid, en stelt de Olympos voor, geschraagd door de vier, toen gekende, werelddelen. Ook de medaljons en deurwaaiers in grisaille zijn van zijn hand.

In de eetkamer van het hotel d'Hane-Steenhuysse heeft Van Reysschoot grote panelen geschilderd de vier seizoenen uitbeeldend, met als personages leden van de toenmalige Gentse adel. De dame die van de slede valt, zou volgens een in de familie gevestigde traditie, Mevrouw Faligan zijn.

Van Reysschoot schilderde ook de bas-reliefs die boven de biechtstoelen in de kerk van de Augustijnen hingen en die in de brand van 1838 verwenen; hij is de auteur van de vier grisaillepanelen van de preekstoel van de O.L.Vrouw St. Pieterskerk, die na de afschaffing van de abdij van Baudelo, in het bezit kwam van twee werken van de kunstenaar, "de Wonderbare visvangst" en de "genezing van de blinde".

Pierre KLUYSKENS
